

રાષ્ટ્રવિકાસમાં મહિલાઓને સંયોજતું 'સેવા'નું પાક્ષિક મુખપત્ર

આગસ્ટ

વર્ષ - ૩૫ : અંક - ૧૦ * આઘતંત્રી : સ્વ. જ્યન્તિકાબહેન જ્યન્તભાઈ * તંત્રી : નમ્રતા બાલી * પ્રકાશન : મે - ૨૨, ૨૦૧૭

રોજગારનું ભવિષ્ય જ્યોતિ મેકવાન અને 'સેવા'

તા.૧૬-૧૭ મે ૨૦૧૭ના બર્લીન, જર્મનીમાં લેબર ૨૦ સમીટ યોજાઈ ગયું. લેબર ૨૦ ડાયલોગના ભાગરૂપે ૧૦૦ જેટલા આંતરરાષ્ટ્રીય સંઘો અને રાષ્ટ્રીય યુનિયનોએ ભાગ લીધો. જેમાં 'સેવા'ના પ્રધાનમંત્રી જ્યોતિ મેકવાન પણ જોડાયેલાં. આ સમીટનો વિષય હતો "બિલ્ડીંગ રેઝીલીયન્સ, ઇમ્પ્રુવીંગ સસ્ટેનીબીલીટી એન્ડ અઝયુમીંગ રીસ્પોન્સીબીલીટી". (તેનું ગુજરાતી કંઈક આવું કરી શકાય કે, પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિનો સામનો સારી રીતે કરવા શક્તિ કેળવવી, ટકાઉ વિકાસ અને જવાબદારી ઉઠાવવી). આ સમીટના સેક્રેટરીયેટ આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમસંઘોનો સંઘ(આઈ.ટી.યુ.સી., ટી.યુ.એ.સી.) છે. જર્મનીના રાષ્ટ્રીય સંગઠનોનો સંઘ (ડીજીબી) યજમાન હતું જેણે જર્મનીના ફેડ્રીક ઇબર્ટ સ્ટીફન્ગ (એફ ઇ એસ)ના સહકારથી સમીટ યોજ્યું હતું.

આ સમીટનાં વિષયો જોઈએ તો, વૈશ્વિકરણ, શ્રમિકોના હક્કો અને લોકશાહી, વૈશ્વિકરણનો લાભ બધાને એક સરખી રીતે વહેંચાવો જોઈએ તેમાં મજૂરસંઘોના એજન્ડા, ટકાઉ વિકાસ કામદાર, કામનું ભવિષ્ય જેમાં આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ સંસ્થાની

ડાબેથી જમણે હસન યુસુફ, શરનબરો, એન્જેલા મર્કલ, હોફમેન, રીચાર્ડભાઈ સાથે જ્યોતિબેન.

ભૂમિકા, સંકલિતભાવિ-દુનિયાના કામને આકાર આપવો વગેરે હતાં.

આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ સંસ્થાના ડાયરેક્ટર જનરલ ગાય રાયડરભાઈએ જણાવ્યું કે, આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમસંસ્થાએ "કામનું ભવિષ્ય" (ફ્યુચર ઓફ વર્ક) પર ચર્ચા શરૂ કરી છે. દરેક દેશમાં મજૂર સંઘોએ પણ આ વિશે ચર્ચા શરૂ કરી દીધી, તેમાંથી "કામના ભવિષ્ય" માટે હવે શું કરવું જોઈએ અને આગળ લઈ જઈશું. આ ચર્ચા દરમિયાન અસંગઠિત વર્ગ અને કામદારોની નવી પેઢી પર ભાર મૂકીએ તેમજ તેમની જરૂરિયાતો શું છે તે જાણવી જરૂરી છે. આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમસંઘ

આ ચર્ચા નીતિવિષયક ચર્ચા સ્વરૂપે કરવા માંગે છે જેમાં, ૧. વૈશ્વિકરણ ૨. ટેકનોલોજી ૩. કામના નવા પ્રકારો ૪. અસંગઠિત વર્ગ ૫. ક્લાઈમેન્ટ ચેન્જ આ પાંચ મુદ્દાઓને કેન્દ્રમાં રાખવા જરૂરી છે.

લેબર-૨૦ સમીટનો જે વિષય હતો તેની પેનલ પર જ્યોતિબહેન હતા. આ સેશનનું સંચાલન ડીજીબીના પ્રમુખ હોફમેને કર્યું અને તેને સંબોધ્યું એન્જેલા મર્કેલ, જર્મનીના ફેડરલ ચાન્સેલર અને જી-૨૦ના પ્રમુખ સાથે આઈટીયુસીના પ્રધાનમંત્રી શરનબરો, કેનેડીયન લેબર કોંગ્રેસના પ્રમુખ હસન યુસુફે પણ સંબોધ્યાં. શરનબરોએ ખાસ નવી આર્થિક નીતિ, કેર ઇકોનોમી, ક્લાઈમેન્ટ ચેન્જ, સ્થળાંતર, વૈશ્વિક સપ્લાઈ ચેઈન ના મુદ્દાઓ મૂક્યાં.

‘સેવા’ના સભ્યોની જિંદગીની વાત તેમજ તેમના અવાજની જ્યોતિબહેને આ સમીટમાં રજૂઆત કરી. ખાસ તો, અસંગઠિત વર્ગ ખરેખર તો દેશના અર્થતંત્રનો પાયો છે પણ તે અદૃશ્ય જ રહે છે. જે વૈશ્વિક પીરામીડના તળિયે છે. જ્યાં ‘સેવા’ સંગઠન અને સહકારી મંડળીઓથી સભ્યોની સોદાશક્તિ વધારવાનું કામ કરી રહી છે.

અસંગઠિત વર્ગ વધી રહ્યું છે અને તેમનો ફાળો મોટો છે. દરેક ધંધામાં માલિકો નથી આના માટે મજૂર સંઘોએ સંગઠિત બળની તાકાત વધારવા સતત કામ કરવું પડશે. કામના પ્રકારો જે રીતે ઝડપથી બદલાતા રહે છે તેમાં જે-તે બદલાવ તે પ્રમાણે કામદારોની આવડત વધે તે મોટો પડકાર છે તેમાંય ખાસ યુવાન કામદાર વર્ગ શું ઈચ્છે છે અને તેની જરૂરિયાત શું છે તે જાણી તે મૂજબની વ્યુહરચના ગોઠવવી પડે. વૈશ્વિકરણની વાત કરીએ તો તેનો વિરોધ નથી કરતા પણ તેની અસરના લીધે કામદારો રોજી ગુમાવે ત્યારે વિકલ્પો શું હશે ? તેમજ નીતિની ચર્ચામાં બહેનો તેમજ કામને જુદા ના પાડી શકીએ. અસંગઠિત કામદારોની દરેકે-દરેકે નીતિની ચર્ચા વખતે આઈ.એલ.ઓ.ની ભલામણ ૨૦૪ને આધાર બનાવવી જોઈએ. અમારા અનુભવ મુજબ, સંગઠન અને સહકારી મંડળીઓ એટલે કે, સંઘર્ષ અને વિકાસ એ બન્ને બહુ અગત્યના છે.

અમને જી-૨૦ના એજન્ડામાંથી એટલું જોઈએ છે કે:

૧. આફ્રિકા, ભારત તેમજ બીજા વિકાસશીલ દેશોના કામદારો અને સમુદાયોની આર્થિક અને સામાજિક નીતિઓમાં સમાનતા હોય તેની ખાત્રી મળે તે જરૂરી છે. અને જ્યારે ઔદ્યોગિકરણ થતું હોય ત્યારે અસંગઠિત વર્ગનો રોજગાર

ઓછો થયા વગર કે ગુમાવ્યા વગર સંગઠિત વર્ગમાં ભળે તેની ખાત્રી મળે તે જરૂરી છે.

૨. જીવનનિર્વાહ થાય તેવા લઘુત્તમ વેતનનો આધાર એવો હોવો જોઈએ કે, જેમાંથી બે ટંકનું જમવા મળે, સામાજિક સુરક્ષા અને સ્ત્રી કામદારોના હકો કેન્દ્રિત થાય. વૈશ્વિક સપ્લાય ચેઈનના ઘરખાતા કામદારોને આ લાભો પહોંચે.

તાળીઓના ગડગડાટથી ‘સેવા’ની રજૂઆત સહુએ વધાવી લીધી. આ અવાજ સેવાનો નહીં પણ સમગ્ર દુનિયાના અસંગઠિત વર્ગ સુધી પહોંચ્યો હશે ?

એન્જેલા મર્કેલે આ સાંભળીને પોતાના વક્તવ્યમાં જણાવ્યું કે, દુનિયામાં કેટલી બધી સંપત્તિ છે છતાંય, ગરીબી હોય અને લોકોને ભૂખમરો સહન કરવો પડે તે બહુ જ શરમજનક છે. અસંગઠિતક્ષેત્રના કામદારોની જે સમસ્યા રજૂ કરી તે ભારત અને જર્મની વચ્ચે ડાયલોગ થવાનો છે તેમાં હું ચોક્કસ રજૂ કરીશ...

લેબર-૨૦ સમીટની ભલામણો ઉપર પગલાં લેવાય અને અમલીકરણ થાય તે જ આશા સાથે...

□

સેવા ઉત્તરાંચલનો પત્ર

કુદરતી સૌંદર્ય અને કુદરતી રીસોર્સિસથી ભરેલું ઉત્તરાખંડ જ યાદ આવે. ‘સેવા’એ ૨૦૦૬માં સંગઠનનું કામ શરૂ કર્યું. ઉત્તરાખંડ પહાડી વિસ્તાર અને રોડ રસ્તાના નબળા જોડાણો છે. એટલે ગામો ફેલાયેલ છે. એનો મુખ્ય વ્યવસાય ખેતી અને પશુપાલન છે. અને ઘણાં કામદારો સારી આજીવિકાની તકો માટે શહેરો તરફ વળેલા છે. આવા ઉત્તરાખંડમાં ‘સેવા’માં સંગઠિત થયેલા બહેનોને દારૂની સમસ્યાની વાત મારે માંડીને કરવી છે.

કોઈ પણ શ્રમજીવી બહેન ગમે તેટલી મહેનત કરે પણ જો પરિવારમાં સુસંગતતા નથી હોતી કે પરિવાર તરફથી સહયોગ નથી હોતો તો બહેનની આજીવિકા અને અંગત જીવન બંને જોખમાય છે. ઉત્તરાખંડમાં બહેનોને દારૂની સમસ્યા ઘણી નડી રહી છે. રોજ રાત્રે પતિ દારૂ પીને આવે અને મારઝૂડ કરે. સેવા સંગઠન તો આ પરિસ્થિતિથી વાકેફ હતું પણ આ મુદ્દા માટેના સંઘર્ષમાં સ્થાનિક બહેનોનો સાથ ઘણો જરૂરી હતો. કારણકે આપણે સહુ જાણીએ છીએ કે આપણી બહેનો પર પારિવારિક અને સામાજિક અંકુશ હોય

છે. બહેનો ઘરમાં સહન કરે છે પરંતુ બહાર આવીને વાત કરતા નથી. બહેનો સાથે ચર્ચા કરીએ તો બહેનો કહે, આ તો હવે અમારાં જીવનનો એક ભાગ બની ગયો છે. રોજ દારૂ પીને પુરૂષ ઘરે આવે, મારપીટ કરે ને ગાળો બોલે. આ વાતથી તો જાણે અમે ટેવાઈ જ ગયા છીએ. અમે કહીએ તો પણ કોને કહીએ. આ જ ઘરમાં રહેવાનું છે પછી કોની સાથે લડાઈ. બાળકોનું પણ વિચારવું પડે. આ જ પરિસ્થિતિમાં બહેનોની જીંદગી જાય. આ મુદ્દા પર બહેનોને સશક્ત કરવા બહુ જરૂરી હતા અને સેવા ઉત્તરાખંડ આ મુદ્દા પર કામ કરવા લાગ્યું. બહેનો સાથે સતત ચર્ચા અને મસલત કરીને તેમની હિંમત વધારી, સંગઠિત કર્યાં. હવે બહેનોમાં હિંમત આવવા માંડી હતી. બહેનો પોતાના પતિઓ સામે સવાલો કરવા માંડ્યા. વાત અહીંથી જ નથી અટકતી પણ બહેનો હવે દારૂના ઠેકા, દુકાનો અને ભઠ્ઠીઓ પર પણ હલ્લો બોલાવવા માંડ્યા અને તોડફોડ કરવા લાગ્યા. પર્યટન નગરી ધનૌટીમાં અંગ્રેજી દારૂની દુકાન શરૂ થવાની હતી તેનો પણ બહેનોએ જોરદાર વિરોધ કર્યો. બહેનોએ દુકાન શરૂ થાય તે પહેલાં જ તોડફોડ શરૂ કરી દીધી અને એલાન કરી દીધું કે કોઈ પણ સંજોગોમાં દારૂની દુકાન નહીં જ શરૂ થવા દઈએ. આ સંઘર્ષ ૬ મહિના ચાલ્યો. આ સાથે બહેનોએ સાથે મળીને ગેરકાયદેસર દારૂની દુકાનો ચાલતી હતી તેના પર ધાવો બોલાવવાની શરૂઆત કરી દીધી. આંદોલન કરતી આ બહેનોની શક્તિને જોઈને આશ્ચર્ય થતું હતું. આ એ જ બહેનો છે જે પોતાના પરિવારના પુરૂષો સામે એક હરફ પણ ઉચ્ચારવા તૈયાર નહોતા અને હવે બહાર નીકળીને દારૂની દુકાનો બંધ કરાવવા નીકળી પડ્યા છે. સંગઠને અલ્મોડામાં ડી.એમ.ને પણ ગેરકાયદેસર વેચાતા દારૂના વેચાણ પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે આવેદનપત્ર પણ આપ્યું. બહેનોના આંદોલન અને આવેદનપત્રની અસર પણ થઈ. રાજ્યના મુખ્યમંત્રીશ્રીએ તા. ૧લી મેથી દારૂની દુકાનો માત્ર ૬ કલાક ચાલુ રહેશે તેની ઘોષણા પણ કરી દીધી. આ પહેલાં આ દુકાનો ૧૪ કલાક ચાલુ રહેતી હતી. હાલ સંપૂર્ણ દારૂબંધીનો તો કોઈ અણસાર નથી આવતો પણ મુખ્યમંત્રીશ્રીએ આશ્વાસન તો આપ્યું છે કે જે રીતે રાજ્યમાં દારૂના કારણે બહેનોની હાલાકિ વધી છે અને રાજ્યમાં પણ તારાજ સર્જાઈ છે તે જોતાં આગામી સમયમાં સંપૂર્ણ દારૂબંધી પણ જરૂર વિચાર થશે.

સેવા સંગઠન દારૂના મુદ્દા પર બહેનો સાથે રહીને આંદોલન ચાલુ જ રાખશે. જ્યાં સુધી બહેનોના હિતમાં નિર્ણય ના આવે ત્યાં સુધી એમાંથી પીછેહઠ નહીં થાય. હાલના તબક્કે બહેનોની આટલી જીત પણ બહેનોની હિંમત અને સંગઠનને

આભારી છે.

- અનોહિતા

સંઘર્ષ સામેની સફળ સિદ્ધિ

આ એક એવી સ્ત્રીની કથા છે જે જિંદગીમાં આવતાં તોફાનોનો મક્કમતાથી સામનો કરે છે, સંઘર્ષ તેને સતત તોડવા મથે છે તો તે વધુ મજબૂત થઈને તકલીફોની સામે બાથ ભીડે છે. એક સંસ્થાનું પીઠબળ તેનામાં હિંમત અને ઉત્સાહ ભરે છે.

નામ આયશા મસરત, કુંટુબમાં માતા-પિતા અને એક મોટી બહેન. નાનપણમાં જ માતા ગુમાવી. આ ઘા ઓછો હોય તેમ તે ત્રીજા ધોરણમાં અભ્યાસ કરતી હતી ત્યારે પિતાજીનું કેન્સરની બીમારીમાં અવસાન થયું. માતા-પિતા વિનાની આયશા મસરત અને તેની મોટી બહેન માસીને ત્યાં મોટાં થયાં. ત્યાં રહીને આયશા મસરતે નવમાં ધોરણ સુધી અભ્યાસ કર્યો. માસીની ચાલ ચલગત સારી ન હોવાથી તેમણે માસીને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. માસીએ ઘા કર્યો: નાની થઈને મોટી વાત કરે છે. માસીએ આયશા મસરતની મોટીબહેનનું લગ્ન કોઈની સાથે ૫૦૦ રૂપિયામાં કરાવી નાખ્યું. અને આયશાને ઘરમાંથી કાઢી મૂકી. કશા આશરા વિનાનની આયશા મોટી બહેનના ઘેર રહેવા માંડી. બનેલીએ તેની બહેન ઉપર આયશાનું લગ્ન પોતાના નાના ભાઈ સાથે કરવા દબાણ કર્યું. પોતાના લગ્નજીવનથી દુઃખી મોટીબહેને ઈનકાર કર્યો. એ બાબતે વચ્ચે ઘણા ઝઘડા પણ થયા. છેવટે આયશા પોતાના પિતાજીનું ઘર હતું તે ચાલીમાં એક વૃદ્ધની દાનત પણ આયશા ઉપર બગડી. આયશા ત્યાંથી પણ નીકળી ગઈ.

૧૪ વર્ષની ઉંમરે આયશા પોતાની માતાની બહેનપણી મેરૂનીશાના ઘેર રહેવા લાગી. માસીએ મેરૂનીશાના ત્યાં આયશાને લેવા માટે એક ગુંડો મોકલ્યો. આયશા ન ગઈ પણ મેરૂનીશા આ બનાવથી ભગરાઈ ગયાં. આયશાએ તેમને કહ્યું કે, 'તમે મને કોઈ આશ્રમમાં મૂકી જાઓ.' તેમણે કહ્યું કે, 'તું મોટી થઈ ગઈ છે તેથી આશ્રમમાં ન જવાય.' પછી તેઓ આયશા મસરતના દૂરના સગા ઉમરભાઈને ત્યાં રખિયાલ તેને મૂકી આવ્યાં. ત્યાં તે સાત વર્ષ રહી. એ વિસ્તારમાં સિલાઈકામ કરતા સુલેમાનની સગાઈની વાત આયશા સાથે ચાલી. એ દરમિયાન ઉમરભાઈના સાળાની દાનત બગડતાં આયશા ફરીથી મેરૂનીશાને ત્યાં જતી રહી.

મેરૂનીશાના પ્રયત્નોથી આયશાનું સુલેમાન સાથે લગ્ન

થયું. લગ્ન પછી સુલેમાન આયશા મસરત સાથે ત્રણ-ચાર દિવસ રહેતા અને પછી છોડીને પાછાં જતા રહેતા. તેઓ વારંવાર આવું કરતા સમય વીતતા આયશાએ બે બાળકોને જન્મ આપ્યો.

આયશાનું જીવન જાણે સંઘર્ષ અને દુઃખોથી જ છલકાતું હતું. સુલેમાન આયશા મસરતને ખૂબ મારતો. દિવસે દિવસે તેનો ત્રાસ વધતો ગયો. ઘણી વાર તે ઘરની વસ્તુઓ પણ વેચી નાખતો.

આયશા વિકટ જીવન જીવતાં હતાં. ત્યાં તેમના જીવનમાં 'સેવા' સંસ્થા દ્વારા એક નવસંચાર થયો. ૧૯૮૫માં અમદાવાદ શહેરમાં ખૂબ તોફાનો થયાં. તેમાં આયશા મસરતનું ઘર લૂંટાઈ ગયું. મિરાઈ ચેટરજી તેમના સાથી બહેનો સાથે એ જ વિસ્તારમાં સર્વે કરવા આવ્યાં. પછી 'સેવા' સંસ્થા તરફથી બધાંને સિલાઈ મશીનો આપવામાં આવ્યાં. અને તે રીતે આયશા મસરત 'સેવા' સાથે જોડાયાં.

દુઃખી દાંપત્યજીવનથી કંટાળેલાં આયશા મસરતે મિરાઈબહેનને બધી વાત કરી. તેમણે જ્યોતિસંઘમાં જવા સૂચવ્યું. ચિઠ્ઠી પણ લખી આપી. આયશાએ પોતાના પતિ પર કેસ દાખલ કર્યો. કેસ ત્રણ વર્ષ ચાલ્યો. એ દરમિયાન પતિથી જુદાં રહ્યાં.

'સેવા' સાથે સંબંધ બંધાયા પછી આયશાનું જીવનમાં સુખનો અવસર શરૂ થયો. આયશા મસરતે ઘેર કપડાં સીવા માંડ્યાં. 'સેવા' સંસ્થા દ્વારા એ વિસ્તારમાં નવા નવા લોકો સાથે પરિચય વધતો ગયો. નવી માહિતી, નવું જ્ઞાન મળતું ગયું. 'સેવા' અકાદમીમાં તેમણે આગેવાન કાર્યકરની તાલીમ પણ લીધી.

બાપુનગરમાં આરોગ્યની તાલીમ ચાલતી હતી. આયશા મસરતને તેમાં પણ રસ પડ્યો. તેમણે આરોગ્યની તાલીમ લીધી. ૧૯૮૮થી તેઓ બાપુનગર આરોગ્યકેન્દ્રમાં આરોગ્ય સેવિકા તરીકે કામ કરે છે. પતિ વારંવાર છોડીને જતા રહેતા હતા. આયશા મસરતે આરોગ્યની જવાબદારી નિભાવવા ઉપરાંત છૂટક મજૂરી કરીને બાળકોનું ભરણપોષણ કરવા માંડ્યું.

હજી સંઘર્ષ કેડો મૂકતો નહોતો. અમદાવાદ ફરીથી તોફાનો શરૂ થયાં. ફરીથી આયશા મસરતનું ઘર લૂંટાઈ ગયું. એ વખતે બાપુનગર વિસ્તારમાં એક હજાર રૂપિયે (વાર્ષિક) ઝૂંપડું ભાડે રાખીને તેઓ રહેતાં હતાં. ત્યાંથી જીવ બચાવીને આયશા સુંદરમ્નગરમાં રહેવા આવ્યાં. સેવા બેંકમાં તેમની થોડી બચત પણ હતી. બેંકમાંથી તેમણે પાંચ હજાર રૂપિયાની

લોન લીધી. લોન, બચત અને જૂનું ઝૂંપડું વેચી આજે આયશાએ સુંદરમ્નગરમાં પોતાનું ઘર લીધું છે. આપકમાઈમાંથી લીધેલું આ મકાન આયશા મસરતે પોતાના નામે જ લીધું હોય તેમાં નવાઈ શી ?

ધીરે ધીરે આયશાનું તેમના વિસ્તારમાં માન વધવા લાગ્યું. ધીમે ધીમે ઘરની પરિસ્થિતિ પણ સારી થવા લાગી. આજે તેમણે ઘરના ઘર ઉપરાંત ઘરમાં પલંગ, ટીવી, ઝાંપો, ઈલેક્ટ્રીક સગડી, સિલાઈ મશીન વગેરે વસાવ્યાં છે. ત્રણ વર્ષ પછી આયશાના પતિ તેમની પાસે આવ્યા. ખૂબ આજીજી અને વિનવણી કરી પગ પકડી લીધા. પડોશીઓએ દરમિયાનગીરી કરી મસરતને પતિને અપનાવી લેવા કહ્યું. તેના પતિ આયશાને છોડીને હવે જશે નહિ તેવી બાહેધરી આયશાએ લીધી. જોકે આયશા મસરતે જ્યોતિસંઘમાંનો કેસ પાછો ખેંચ્યો નથી. સંઘર્ષમય જીવને આયશાને ઘણું શીખવી દીધું છે. આયશા પતિ ઉપર એમ જલદી ભરોસો કરવાનું જોખમ કરવા નથી ઈચ્છતાં.

ભલભલો પુરૂષ પણ તૂટી જાય, થાકી જાય, નિરાશ થઈ જાય તેવા સંઘર્ષમય જીવનને આયશા મસરતે ખુશીમાં પલટાવી નાખ્યું છે. જોકે તેમની આ જીતમાં 'સેવા' સંસ્થાનો ફાળો નાનોસૂનો નથી- આયશા મસરત કહે છે.

'સેવા'માં જોડાયા પછી મારામાં હિંમત આવી ગઈ છે. હું મારા ઘરનું ભરણપોષણ કરી શકું છું. 'સેવા' સંસ્થા એ જ મારું પિયર છે. મને હવે કોઈ સગાની આશા નથી. મારાં બન્ને બાળકો ભણે છે, મને ઘરકામમાં પણ મદદ કરે છે.

આયશા મસરતને સુંદરમ્નગરમાં બધા સફોના નામથી ઓળખે છે. તેઓ ઘરમાં જ આરોગ્યકેન્દ્ર ચલાવે છે. જેથી લોકોને ચોવીસે કલાક સેવા પૂરી પાડી શકાય. તેઓ સુંદરમ્નગર, ઓઢવ, જનતાનગર, બાપુનગર વગેરે વિસ્તારોમાં આરોગ્યલક્ષી કામ કરે છે. આ ઉપરાંત તે આરોગ્યવિષયક તાલીમ પણ આપવા જાય છે. કોઈને ગંભીર બીમારી હોય તો હોસ્પિટલમાં લઈ જાય છે. સર્વેક્ષણ કરાવીને યશ્મા-કેમ્પ, સ્ત્રી-રોગકેમ્પ ચલાવે છે. સ્ત્રીઓ પાસે બચત કરાવવી, સંગઠન કરવું તથા નબળાં બાળકોને રસીકરણ કરાવવું - આવાં વિવિધ કાર્યો તેઓ હોંશભેર કરે છે.

વ્યક્તિ ધારે તો ગમે તેવી વિકટ સ્થિતિનો સામનો કરીને જીત મેળવી શકે તેનું જીવતું ઉદાહરણ આયશા છે. આયશા મસરત કહે છે, 'પહેલા બસમાં એકલાં જતાં મને બીક લાગતી. આજે તો હું એકલી ટ્રેનમાં પણ મુસાફરી કરું છું. મારાં બાળકોને પણ મેં એવી જ રીતે કેળવ્યાં છે. મારી

ગેરહાજરીમાં આખું ઘર તેઓ સાચવે છે.’

‘સેવા’માં જોડાયા પછી આજે ગમે તેવી મુશ્કેલી આવે તો પણ હું તેનો સામનો કરી શકું છું.’ આવો બુલંદ આત્મવિશ્વાસ ધરાવતાં આયશા મસરતની મહેચ્છા પોતાના જેવાં જ બીજાં બહેનોને મદદરૂપ થવાની છે.

- શાહીન તીરજી

□

જીવતના પ્રાણનું સુખ

‘નથી જવાની નથી જવાની’ સંભળતાં જ જીવતના પતિ પ્રાણસુખે લીધી લાકડી ને ફટકારવા માંડી જીવતને. મારતો જાય ને બોલતો જાય, ‘ના કેમ જાય, ઘરમાં બેઠાબેઠા રોટલા ખાવા છે ? જીવત ચીસો નાંખી રહી છે: ‘મારી નાંખી, મારી નાંખી.’

મઠાગામમાં પાણીનો સર્વે ચાલી રહ્યો હતો. સંગઠનનાં બહેનો જીવતની જ શેરીમાં સર્વેનું કામ કરી રહ્યાં હતાં. જીવતની રાડારાડ સાંભળી કે તરત તેની પાસે દોડી ગયાં. જીવત બેહાલ હતી. ગામવાળા લગભગ જોયા કરતા હતા. સંગઠનનાં બહેનોએ પ્રાણસુખલાલને રોક્યો. ગામના ભાઈઓ બોલતા હતા કે જીવતની કાંઈ ભૂલ થઈ હશે. ગામનાં બહેનોએ કહ્યું કે આજ જીવત ઘરમાં જ જો રહી તો તેનો ઘણી તેને મારી-મારીને ખતમ કરી નાખશે.

આ વાતાવરણ જોઈને સંગઠનનાં બહેનોએ પ્રાણસુખને કહ્યું કે જીવતની હાલત ખરાબ છે, તેનો ઉપચાર કરાવો. બધાંનાં દેખતાં જ જીવતના ઘા પર મલમ ચોપડાવી, મૂઢ માર પર હળદર લગાડવાવી. બેઉને જીપમાં નાંખીને સંગઠનની ઓફિસે લઈ ગયાં.

જીવતને કળ વળતાં તેણે વાત કહી કે આગલો આખો દહાડો ને આખી રાત તેણે મગફળી (મોઢેથી) ફોલી હતી. એક્સ્પોર્ટનો એ માલ હતો તેથી વિલંબ શક્ય નહોતો. તેનું પણ સૂજી ગયું હતું. રૂક ચાનો કપ પણ પિવાય તેમ નહોતો એટલા બધા એના હોઠ છોલાઈ ગયા હતા. ખાવાની તો વાત જ કેવી ? પણ રૂપિયા દોઢસોની મજૂરી કમાઈ લાવી હતી તેથી કંઈક સંતોષની નિંદર ખેંચી રહી હતી ત્યાં તો તેને બરડે લાકડીની ઘોંચ શરૂ થઈ. પ્રાણસુખ કહે, ‘ઊઠ, દાના શેઠને ખેરે મજૂરીએ જવાનો ટાઈમ થઈ ગયો.’ સવારના આઠ વાગી ગયા હતા. જીવતને કેડો એવી દુઃખતી હતી કે ખેતરે મજૂરી કરવાની જરાય હિંમત નહોતી. તેણે જીવી ‘ના’ કહીને પ્રાણસુખનો લાઠીમાર ધડાધડ શરૂ થઈ ગયો.

સંગઠનના બહેનો જીવતને ઈસ્પિતાલ લઈ ગયા. પૈસા પ્રાણસુખે દીધા. ડોક્ટરે કહ્યું કે જીવતના કાડાંને ફેક્યર છે. બહેનોએ પોલીસમાં રીપોર્ટ લખાવવાની ધમકી આપી. બયરીનો હાથ તોડવાની સજાતો મળશે જ. આ સાંભળીને જીવત કહે ના ના રહેવા દો એ તો મારો ઘણી છે. આ સાંભળીને પ્રાણસુખ તો ઉગ્ર બની ગયો. હહેવા લાગ્યો કે જીવત તમને બહું વહાલી હોય તો તમારી પાસે જ રાખો . એને પોતાની ભુલનો કોઈ પસ્તાવો જ નહોતો જાણે.

આ સાંભળીને સંગઠનના બહેનો અંદરથી ઉકળી ઉઠ્યાં પણ ધીરજ રાખીને બેઉ ને બેસાડીને થોડી વાત કરી: મારવાથી શું વળ્યું ? ‘પતિદેવ’ બનવાનું ગૌરવ અનુભવ્યું ? મારવાથી શું ફાયદો થયો? હાથ તૂટ્યો એટલે મજૂરી થશે નહીં. ઘરકામ પણ નહીં થાય. મનમાં પતિને ‘દેવ’ માનવાને બદલે કોસતી રહેશે. મારવાથી કશું જ મળતું નથી. ઊલટાંનું જે હોય તે બગડે છે. જીવત લગભગ વીસ-બાવીસ કલાક મગફળીની મજૂરી કરી હોય તે પછી તેના શરીરને આરામ ના જોઈએ ? પ્રાણસુખલાલ તમારાથી વીસ-બાવીસ કલાક સળંગ મજૂરી થાય ?

‘ના હું તો એવું કરું જ નહીં ને.’

‘જીવતે જે રૂપિયા કમાવી લાવી તે ક્યાં વાપરવાની ? ઘરમાં જ ને?’

‘હા, દાણા લાવવાના છે.’

‘તમે જે કમાઈ લાવો છો, તે ક્યાં વાપરો છો, સાચું કહેજો.’

પ્રાણસુખલાલ નીચું જોઈ ગયાં. ઝાંખા પડી ગયા.

‘તમારે બૈરીની જરૂર શી એ કહો, પ્રાણસુખલાલ, ઘરકામ કરવા, છોકરાં જણવાં, મજૂરી કરવા -એટલું જ ને?’

પ્રાણસુખની આંખોમાં ચમક આવવા લાગી. બહેનોએ પૂછ્યું, એટલું જ ને ? બૈરીનું બીજું શું કામ હોય?

પ્રાણસુખ ધીરેથી બોલ્યાં, ઘરનું માણહ પડખે જોઈએને ? જીવતર એકલું થોડું નભે છે ?’

‘તો તમારા હાથે ઢોરમાર ખાધેલ બૈરું શું તમારું પડખુ સેવવાનું હતું, કહો ?’

પ્રાણસુખે પગમાં જોડા પહેર્યા ને જીવતને કહ્યું ‘હાલ્ય, હાલ્ય’.

હસતી આંખે ઝટ જીવતને લઈને ઉપડી ગયા.

□

શ્રી મહિલા સેવા સહકારી બેંક લિ.

: મુખ્ય શાખા :

૧૦૯, સાકાર - ૨, ટાઉન હોલ સામે, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૬

ફોન : ૨૬૫ ૮૧ ૬૫૨, ૨૬૫ ૮૧ ૫૯૭

શ્રી મહિલા સેવા સહકારી બેંક લિમિટેડની ૪૩મી સ્થાપના દિવસ નિમિત્તે આકર્ષક ભેટ યોજના તા. ૨૦-૫-૨૦૧૭ થી શરૂ કરવામાં આવે છે આ યોજનાનો લાભ મેળવવા આપણી નજીકની સેવા બેંકની શાખામાં સંપર્ક કરો.

આપનું બેંક ખાતું
હવે સુરક્ષાનો આધાર

પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના

વાર્ષિક પ્રીમિયમ ફક્ત ૧૨ રૂપિયામાં ૨
લાખ રૂપિયાનો દુર્ઘટના વીમો

સર્વ બચત બેંક ખાતાધારકો માટે જેમની
ઉંમર ૧૮ થી ૭૦ વર્ષ છે.

પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના

વાર્ષિક પ્રીમિયમ ફક્ત ૩૩૦ રૂપિયામાં
૨ લાખ રૂપિયાનો જીવન વીમો

સર્વ બચત બેંક ખાતાધારકો માટે
જેમની ઉંમર ૧૮ થી ૫૦ વર્ષ છે.

વીમામાં દુર્ઘટના પ્રેરિત સ્થાયી
વિકલાંગતા પણ સમાવિષ્ટ

કુદરતી રીતે મૃત્યુ થાય ત્યારે આપના
વારસદારને આ વીમાની રકમ મળશે

વીમા મુદત, વાર્ષિક : ૧ જૂન - ૩૧ મે

- પ્રીમિયમની રકમ ખાતાધારકના બચત ખાતાથી બેંક દ્વારા 'ઓટો ડેબિટ' સુવિધાના માધ્યમથી.
- કોઈ પણ વ્યક્તિ ફક્ત એક બચત ખાતા દ્વારા જ આ યોજના માટે પાત્ર બનશે.

તત્કાલ આપની નજીકની શ્રી મહિલા સેવા સહકારી બેંક શાખા કે બેંક સાથીનો સંપર્ક કરો
અને ફોર્મ ભરીને આ યોજનાનો લાભ લો.

ચાલુ વ્યાજ દરે ૫૦૦૦ રૂ. ની ફિક્સ મૂકો બંને વીમાનું પ્રીમિયમ ભરવામાંથી મુક્તિ મેળવો.

ગુણકારી સરગવો

સરગવાથી સૌ કોઈ માહિતગાર છે. આ સરગવાની ખરેખર ઉત્તમ ઔષધ તરીકેની ગણના થાય છે. સરગવાની શિંગનો સુપ મરી-સિંધવ નાખીને બનાવીને પીવાનો રાખો તો કીડનીનું કાર્ય વ્યસ્થિત થાય છે. સરગવો 'આમવાત' વાના દર્દીઓ માટે ઉત્તમ ગુણકારી છે. સંધાના સોજાને મટાડનાર છે. સરગવાની શિંગો, ચણાના લોટ અને દહીના આયોજનથી બનાવાતું શાક ખરેખર આહલાદક લાગે છે. આ શાક ખાઈને તૃપ્તતા અનુભવાય છે. સરગવાની શિંગો અને તેનો બનાવેલો સુપ કીડનીના માર્ગના અવરોધને દૂર કરે છે. પથરીને મટાડનાર છે. સરગવો વાયુનાશક છે. સહેજ ચરપરો છે, ઉષ્ણ છે. મૂત્રાવરોધને દૂર કરે છે. પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડમાં સરગવાનો સુપ અતિ ઉત્તમ છે. ગ્રંથિ સોજાને મટાડનાર છે. સરગવાના બીનું તેલ કઢાવીને સંધિગત વાતવ્યાધિમાં માલિસ કરવાથી સાંધાનો મટે છે. સાંધાનું લુબ્રિકેશન વ્યવસ્થિત મળે છે. પણ સાંધામાં સોજો હોય તો તેલનું માલીસ કરવું હિતકર નથી. સરગવાની છાલ પણ ઔષધમાં ઉત્તમ છે. પથરીના રોગમાં તેની છાલનો ઉકાળો પીવાનો રાખો તો તે રોગને દૂર કરશે. અવારનવાર બસ્તિ પ્રદેશમાં મૂત્રનો ભરાવો થાય છે અગર મૂત્રપ્રવૃત્તિ ટીપે થાય છે તેમાં સરગવાની છાલનો ઉકાળો ઘણો જ લાભદાયી નીવડે છે. સરગવાના પાનની ભાજીનું શાક પણ ખાઈ શકાય છે. ભાજીમાંથી રસ કાઢીને તેમા મધ મેળવીને આંખમાં અંજનની માફક આંજી શકાય છે. આમ સરગવાની શિંગોને કટકા કરી બાફીને તે જ પાણીમાં મસળીને કૂચા કાઢી લઈ તેમાં માફકસર સિંધવ, મરી નાખીને ઘીમાં જીરાનો વધાર કરી ઉકાળવું. ઘટ થાય ત્યારે સંતરાની-લીબુની સાધારણ ખટાશ નાખીને પીઓ તો વધારે સારો લાગશે. વા વાળાએ ખટાશ-ખાસ ન ખાવી. શિયાળામાં સરગવાનો ઉપયોગ કરીને વા-આમવાત સંધિવાતથી બચી શકાય છે.

□

સેવા સમાચાર

સ્ટેન્ડીંગ લેબર કમિટીમાં સેવાની રજૂઆત તા. ૧૧-૦૫-૨૦૧૭ સ્ટેન્ડીંગ લેબર કમિટીની મિટિંગ શ્રમમંત્રી શ્રી બાંગ્લાદેશ દત્તાત્રેયની અધ્યક્ષતા હેઠળ મળી મનાલી શાહે સેવાનું આમાં પ્રતિનિધિત્વ કર્યું. આ મિટિંગના એજન્ડામાં ૧.૪૬મી ભારતીય શ્રમ પરિષદની ભલામણોનું અમલીકરણ ૨.૪૭મી ભારતીય શ્રમ પરિષદના એજન્ડા નક્કી કરવા. 'સેવા'એ નીચેના એજન્ડા ૪૭મી ભારતીય શ્રમ પરિષદ માટે મોકલ્યા

હતાં. ૧. આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ સંસ્થાની ભલામણ-૨૦૪નું અમલીકરણ ૨. સામાજિક સુરક્ષા, ૩. રોજગારી ઊભી કરવા જેમાં, વેચનારાના ૨૦૧૪ના કાયદાનું અમલીકરણ તેમજ સોલીડવેસ્ટ મેનેજમેન્ટના નિયમો ૨૦૧૬ દ્વારા પરંપરાગત વેસ્ટ રીસાયકલની આજીવિકા મજબૂત કરવી ૪. ભારતીય શ્રમ પરિષદની સ્કીલ બિલ્ડીંગની ભલામણોનું અમલીકરણ. નવી વાત એ હતી કે, અત્યાર સુધીના ઈતિહાસમાં પહેલીવાર સરકારે પોતાના ચાર એજન્ડા ૪૭મી ભારતીય શ્રમ પરિષદ માટે મૂક્યા હતા. જે પણ અગત્યના હતા. તથા માલિકોના સંગઠનોના એજન્ડા પણ હતા. ઉપરાંત, બધા રાષ્ટ્રીય યુનિયનોનાં ભેગા એજન્ડા પણ મૂકાયેલા. જેમાંથી, ૧. એજન્ડા બહુમતીથી પસાર થયા.

સેવાની રજૂઆત ટૂંકમાં જણાવું તો, મજૂર કાયદાઓમાં ફેરફાર ત્રિપક્ષીય પદ્ધતિથી જ લાવવાં જોઈએ. જે અગાઉના સાથી સંગઠનોએ જણાવ્યું છે. સરકાર સામાજિક સુરક્ષા કોડ લાવી રહી છે. પણ તેમાં ઘણી વિસંગતતાઓ છે. જે દૂર કરવી જરૂરી છે. આ કોડનું અમલીકરણ કેવી રીતે થશે તે પદ્ધતિ નથી. સામાજિક સુરક્ષા માટે ફંડ ક્યાંથી આવશે તે વાત નથી. ત્યારબાદ, પાછલી ભારતીય શ્રમ પરિષદની ભલામણોના અમલીકરણમાં સરકારે જે પગલાં લીધા છે તેમાં ખાસ, અસંગઠિત ક્ષેત્રના કામદારો માટેની સામાજિક સુરક્ષાના બજેટમાં કોઈ નવા ધંધાને આવર્યા નથી. જૂની સામાજિક સુરક્ષાની જ વાત છે. બીજા ધંધાઓ જેમ કે ઘરખાતા સિલાઈકામદાર, ઘરેલુ કામદાર, વેચનારા, વેસ્ટરીસાયકલર્સ, અગરબત્તી વણનાર. તેમને સામાજિક સુરક્ષાનું કવચ મળવું જોઈએ અને બજેટની ફાળવણી થવી જોઈએ. બીજું કે, સરકારે સામાજિક સુરક્ષાને ૧૬ યોજનાઓનું ડીજીટલાઈઝેશન કર્યું છે - 'ડીજીટલ ઈન્ડિયા' હેઠળ જેમાંના, બીડી કામદારોના બાળકોની સ્કોલરશીપના ફોર્મ પણ ઓનલાઈન ભરાય છે. પણ, છેલ્લા બે વર્ષથી આ બાળકોને સ્કોલરશીપ મળી નથી માટે માનનીય શ્રમમંત્રી આ બાબતનો નિકાલ લાવે. અને અગાઉ જેમ ફીજીકલી ફોર્મ ભરતાં હતાં તે પણ ચાલુ કરાવે. ત્રીજી વાત એ કરી કે, રાષ્ટ્રીય સામાજિક સુરક્ષા ફંડનું ગઠન ૨૦૦૮ના સામાજિક સુરક્ષાના કાયદા હેઠળ થયું છે તેમાં વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫નું બજેટ ૧૩૨૪ કરોડ હતું જે સરકાર વાપરી શકી ન હતી એટલે તે રીવાઈઝ્ડ થઈને ૫૩૮ કરોડ થઈ ગયું. આમાં ગરીબ શ્રમજીવીઓનો શો વાંક ?

આ ફંડ ગરીબ - શ્રમજીવીઓ સુધી પહોંચે તે માટેનું યોગ્ય પદ્ધતિ ગોઠવવાની જરૂર છે. અને આપણે આમાં આવી

તકલીફ ભોગવીએ છીએ તે આપણો અનુભવ રહ્યો છે. તો સામાજિક સુરક્ષા કોડમાં યોગ્ય મીકેનીઝમ નહીં હોવાથી કામદારો સુધી તે નહીં પહોંચે

સરકારના રીપોર્ટમાં કામદાર વીમા સાથે બાંધકામ મજૂરોને જોડવાની સૂચના ૦૧-૦૨-૨૦૧૫થી છે પણ

અમારી સમજ પ્રમાણે આ જોડાણ થયું નથી. બાંધકામ મજૂરોના કલ્યાણ બોર્ડમાં એકઠી વધેલી રકમ વપરાવા માટેના સૂચન માટે રાજ્યોના જુદા-જુદા વિભાગોમાં મિટિંગ મોનીટરીંગ કમિટીએ કરી છે પરંતુ, ત્યારબાદ, કેટલી રકમ વપરાઈ તેના આંકડા નથી.

□

અનસૂયા

- ૩૫માં વર્ષમાં પ્રવેશી ચૂકેલું પાક્ષિક 'અનસૂયા'
- થોકબંધ પ્રકટતા વૃત્તપત્રો વચ્ચે મહિલાઓની શ્રમશક્તિનું સુકાન બની અવિચળ સ્થાન મેળવી ચૂક્યું છે.
- શ્રમજીવી મહિલાઓ સાથે સમગ્ર મહિલાવિશ્વને એક તાંતણે બાંધવા સદાય તત્પરતા દાખવતો 'અનસૂયા'નો વાયકવર્ગ સર્વવર્ગીય છે.
- 'સેવા' અમદાવાદથી વિસ્તરીને ગુજરાત, ભારત, અને આંતરરાષ્ટ્રીય વિકાસ સાધે છે ત્યારે તેના મુખપત્ર 'અનસૂયા'ના ફલકનો વ્યાપ વધ્યો છે.
- વિસ્તૃત વાયકવર્ગ સુધી 'અનસૂયા' પહોંચાડવાના આદરેલા અભિયાનમાં જોડાવા હવેથી વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૫૦/- અને આજીવન લવાજમ રૂા. ૭૦૦/-નો સૌનો સાથ અગત્યનો ગણાશે.

દર મહિને છઠ્ઠી અને બાવીસમી તારીખે
'અનસૂયા' પ્રકટ થાય છે.

Place to Send Subscription :

Shree Mahila SEWA Anasooya Trust

SEWA Reception Centre, Opp. Tilak Baug, Bhadra, Ahmedabad - 380001 (Phone : 255 06 444, 255 06 477)
Please Visit our website : www.anasooya.org Email : mail@anasooya.org, sewaacdy@gmail.com

Printed and Published by NAMRATA BALI on behalf of Shree Mahila SEWA Anasooya Trust and Printed at Printwell, Celler, Deep Apartments, Shahpur Bahai Centre, Ahmedabad - 380 001 and Published from SEWA Reception Centre, Opp. Tilak Baug, Bhadra, Ahmedabad - 380001. Editor - NAMRATA BALI

અનસૂયા

22-5-2017

સેવા રિસેપ્શન સેન્ટર
ટિલક બાગ સામે, ભદ્ર,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૧

